İKV BİLGİ NOTU

AB, OTURMA HAKKI BULUNMAYANLARIN GERİ GÖNDERİLMESİNE İLİŞKİN YENİ KURALLARI KABUL ETTİ

Hatice Zeynep Şen, İKV Uzman Yardımcısı

AB Konseyi, 1 Ekim 2026 tarihinde, AB'de yasal olarak oturma hakkı bulunmayan üçüncü ülke vatandaşlarının daha etkili şekilde geri gönderilmesini amaçlayan yeni kurallara nihai onayını verdi.[1] Önümüzdeki haftalarda yürürlüğe girmesi öngörülen yeni düzenleme, AB'nin göç yönetimine yönelik kapsamlı yaklaşımının bir parçasını oluştururken Göç ve İltica Paktı'nı tamamlamayı ve Pakt'ın uygulanmasını desteklemeyi amaçlıyor. AB'de geri gönderme kararlarının uygulanma oranının düşük olması, yeni düzenlemenin temel gerekçelerinden birini oluşturuyor. AB Konseyinin paylaştığı verilere göre, Birlik topraklarından ayrılması yönünde karar verilen her üç kişiden yaklaşık ikisi fiilen AB'den ayrılmıyor. Yeni kurallar bu doğrultuda, Üye Devletlerin geri gönderme işlemlerini daha hızlı ve etkili şekilde gerçekleştirebilmesi için Birlik genelinde ortak prosedürler ve yeni araçlar öngörüyor. Düzenleme kapsamında uygulanacak tüm geri gönderme tedbirlerinin temel haklara tam saygı çerçevesinde yürütülmesi gerekiyor.

Geri Gönderilecek Kişilere İş Birliği Yükümlülüğü

Yeni düzenlemeyle birlikte, AB'de yasal olarak oturma hakkı bulunmayan üçüncü ülke vatandaşlarına bulundukları Üye Devletten ayrılma ve geri gönderme sürecinde yetkili makamlarla iş birliği yapma yükümlülüğü getiriliyor. Söz konusu yükümlülüğe uyulmaması hâlinde, ulusal mevzuat doğrultusunda sağlanan sosyal yardım ve ödeneklerin azaltılması, gönüllü geri dönüşü teşvik etmek amacıyla sunulan imkânların reddedilmesi ve mali yaptırımlar uygulanması mümkün olacak. Ulusal hukukta öngörülmesi hâlinde cezai yaptırımlara da başvurulabilecek.

Güvenlik riski oluşturduğu değerlendirilen üçüncü ülke vatandaşları için ise daha sıkı kurallar uygulanabilecek. Üye Devletler, güvenlik riskinin niteliği bakımından gerekçelendirilmiş ve orantılı olması koşuluyla bu kişilere süresiz giriş yasağı getirebilecek. Aynı kapsamda, söz konusu kişilerin 24 aydan daha uzun süre idari gözetim altında tutulmasına da imkân tanınacak.

Avrupa Geri Gönderme Emri Uygulamaya Konulacak

Yeni kuralların önemli unsurlarından biri de Avrupa Geri Gönderme Mekanizması'nın (*European Return Order*-ERO) oluşturulması. Üye Devletlerin geri gönderme kararlarının temel unsurlarını standart bir forma kaydetmesini öngören sistemle, bir Üye Devlette verilen geri gönderme kararının başka bir Üye Devlet tarafından tanınması için gerekli bilgilere erişimin kolaylaştırılması amaçlanıyor.

[1] European Council, "Council adopts new rules on return for those with no right to stay in the EU", 01.10.2026, https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-40-2026-INIT/en/pdf

Bununla birlikte, Üye Devletlerin birbirlerinin geri gönderme kararlarını karşılıklı olarak tanıması ilk aşamada gönüllülük esasına dayanacak. Düzenlemenin yürürlüğe girmesinden üç yıl sonra uygulama yeniden değerlendirilecek. Avrupa Komisyonu, bu değerlendirmenin ardından karşılıklı tanımayı zorunlu hâle getirmek amacıyla yeni bir mevzuat önerisi sunabilecek.

Üçüncü Ülkelerde "Geri Dönüş Merkezleri" Kurulabilecek

Düzenlemenin dikkat çeken yeniliklerinden bir diğerini ise AB dışındaki ülkelerde geri dönüş merkezlerinin (*return hubs*) kurulabilmesine imkân tanınması oluşturuyor. Yeni kurallara göre Üye Devletler, AB'de oturma hakkı bulunmayan ve hakkında geri gönderme kararı verilen kişileri, üçüncü ülkelerde oluşturulacak bu merkezlere gönderebilecek.

Bu uygulamanın hayata geçirilebilmesi için ilgili Üye Devlet ile üçüncü ülke arasında bir anlaşma veya düzenleme yapılması gerekecek. Söz konusu anlaşmalar yalnızca uluslararası insan hakları standartlarına ve geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesi de dâhil olmak üzere uluslararası hukuk ilkelerine riayet eden üçüncü ülkelerle yapılabilecek. Refakatsiz çocuklar ise geri dönüş merkezlerine ilişkin bu anlaşma ve düzenlemelerin kapsamı dışında tutulacak.

Yeni düzenleme, AB Resmî Gazetesi'nde yayımlanmasının ertesi günü yürürlüğe girecek. Geri dönüş merkezlerine ilişkin hükümler dâhil olmak üzere bazı hükümler yürürlüğe girişle birlikte doğrudan uygulanmaya başlanacak. Üye Devletlerin hazırlık yapmasını gerektiren diğer hükümler ise düzenlemenin yürürlüğe girmesinden bir yıl sonra uygulanacak.